הדא דידן הוה. מדה שהיתה לנו מקדמית: ה"ג ולמה לא קרי לה עתיקתא. שהרי בזמן ההוא לא היתה המדה ההיא וכבר עברה והל"ל הדא עתיקתא כדאמר ר"ח דאף ר"י היה במקומו של ר"ח: ומפני בגין דהוות ביומוי. אע"ג דכבר עברה מ"מ אין לקרותה ישנה כיון שהיתה בימיו: ה"ג אית דאמרי דהוות זעירא ורבתא וזערא ולא זערא כמה דהוות. וה"פ כך נתרץ ולמה אמר ר"ח עתיקתא משום שנפחתה מרביעית ואח"כ הוסיפו עליה והוקמוה ארביעית ואח"כ פחתו אותה ולא פחתו אותה כבראשונה וזה היה בימי ר"י הלכך לא מצי למימר עתיקתא דקי"ד אמידה הפחותה קאמר ואי הוי הפחת בפעם שני כמו בראשונה שפיר הוה"ל עתיקתא דאין לטעות דאמידה שנפחתה קאמר דלה"ל הל"ל הא דלאים לן הפחת היא מדה רביעית וע"כ היינו מפרשין דאמידה גדולה קאמר אבל השתא דהמדה קטנה שבימיו לא היתה בשוה להמדה הקטנה שהיתה בראשונה ודאי איכא למטעי דעל הראשונה הפחותה נאמר עתיקתא לכך קאמר הדא דידן הוה כלומר דהוות ביומוי קודם ולאו שהיה נהן עכשיו וליכא למיטעי: ה"ג תני יבש כזית דברי רבי נתן. וה"פ אם הוציא להר"ר יין יבש שנקרש כזית חייב דמעיקרא הוי רביעית והא דבעינן רביעית שלם בקרוש ולא סגי רביעית משום דקרוש לאו בר מזיגה הוא: אתיא דר"נ. דלאמר אף ביין רביעית בעינן כר"ש דמתניתין דלאמר כולן ברביעית ולית ליה לר"י הא דאמרינן בסמוך דקרוש לאו בר מזיגה הוא: וטהרו דמה משום נבילה. שלא היה בו רביעית וכל שאינו רביעית לכשיקרש לא יהיה בו כזית ואין בו טומאת נבילה: עד כמה. דם היה בה שטהרו אותו משום נבילה: ולא אשגח ביה. ולא השיב לו ר' סימון דבר: ה"ג ושאל לריב"ל וא"ל וכו': ה"ג ובאש לר"א על דלא וכו'. והרע לר"א על ר' סימון על שלא השיב לו על שאלתו: מתני הדין עובדא. סיפר המעשה (שמעו) [שמתה] הפרדה של בית רבי ועיקר דמה משום נבילה: א"ל ר"י בר ביסנא לר' סימון. כלומר שאלה אם עד רביעית הוא דטיהרו אבל יותר מכאן טמא או אפילו יותר מרביעית טהור: ובעט ביה. רבי סימון ודחף אותו בקנדלו. ל"א גער בו: א"ל ר"ז. לר' סימון משום דשאל לך דבר תורה את מיטף ביה בתמיה: א"ל. הא דלא השבתי לו כשגון שלא היתה דעתי מיושבת בעת ההיא: זה שלוקח חטים לשנה. שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייו תלוים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה: ה"ג סדקי. מוכר תבואה למי שאין לו וזה הלוקח אוכל משבת לשבת ולילה ויומם רמז לשבת שהיום הולך אחר הלילה: וזה הלוקח מן הפלטר. מן הנחתום שאולי לא יהא לו לנחתום למכור: ואנא אפלטר סמיך. ואין דעתי מיושבת עלי להשיב לו: ה"ג ומאי כדון. מאי הוי עלה אם יותר מרביעית טמא או טהור: העיד ריב"פ. מתניתין היא בפ"ו דעדיות: על דם נבלות שהוא טהור. וקס"ד טהור לגמרי קאמר אפילו ביותר מרביעית: ופריך מהו טהור. שהוא טהור להכשיר הזרעים שאינו מכשיר אלא דם השוחט בשעת שחיטה אבל לטמא מודה ריב"פ שדם נבלות מטמא: ומפני סמן סנינן. במכשירין פ"ו: ואין לנו כיוצא בו. וקס"ד שאין לנו דם כיוצא שאינו מכשיר ומטמא ש"מ דם נבלה אפילו טמא לא מטמא: ה"ג ואין לנו כיוצא בו בשיעור טומאתו וכו'. וה"פ דקשיא ליה דלמא הא דאינו כיוצא בו היינו לענין שיטמא הדם כבשרו אלא השרץ שדמו נמי מטמא כבעדשה ואפילו הדם נגול אבל דמו של נבלה מיהו מטמא כשהיא רביעית וטומאתו מדרבנן דרביעית כשיקרוש יעמוד על כזית ומתחלף בנבלה ממש: מ"ד טמא. והיינו ריב"ל דלעיל כר"י דלאמר בפ"ד דעדיות שב"ה מטמאין דם נבלה: ומ"ד טהור. דהיינו מתניתין דמכשירין כר"י בן בתירא: ה"ג א"ל רב אבדומי דמן נחותה ויאות. ושפיר קאמרת דר"י הוא דמטמא דרבי יהודה מורה הוראות דבי נשיאה הוי שהרי פרדות של בית רבי היה ור"י הורה דיותר מרביעית טמא כשמעתיה: קוץ. מי שהוא בעל שיער לא יתרום שמא יביא בשערו וקוץ הוא מלשון קווצותיו תלתלים ורמב"ם פירש עני ונגאל להון מלשון קלתי [illegible]: היו מפספסין בקילקין. היו מפספסין בשיער התורם אם היו שערותיו דבוקים מחמת זיעה וכו'. ל"א קילקי הוא מלוק של נמר שיש לו נימין וכשהיה התורם נכנס במלוק זה היו מפרידין אותן הנימין שלא יחשדו שהטמין המעות בתוכו: מדברין היו עם התורם. כדי שלא יתן דבר בתוך פיו: ופריך וימלא פומיה מוי. היה לו למלאות פיו מים ולא היו צריכין לדבר עמו: מפני הברכה. שחייב התורם לברך על התרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומה הגורן: איזהו המחור שבכולן. איזהו מהפסוקים מבורר ומפורש שבכולן שצריך לנקות עצמו לפני בני אדם:

ריבב"ן

מתני' וזרקו לפני התורם. השקלי' שלהן והתורם מתכוין ודחפו לקופה שיהא שקלו בתרומה והנחת רוח הוא לפני שלא יהא מתקרב אלא משלהן תחלה: תרם את הראשונה. כאחד מן הקופות: וחיפה בקטבלאות. מכסה הקופות בעור לסימן. השלישית לא היה. צריך לכסות שכבר נתרמו האחרות ולמה היה מכסה הראשונה שמא ישכח ויתרום מן הכסף שבקופה ויניח בקופה האחרת אבל אם היה מכוסה אין לחוש. תניא בתוספתא פ"ב תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ועל כל ישראל וחיפה בקטבליות מפני שבני סוריא באין ושוקלין עליה. תרם את השניה ואמר הרי זה לשם עמון ומואב פי' ישראל שדרים בעמון ומואב והכרכין המוקפין לארץ ישראל וחיפה בקטבליות מפני שאנשי בבל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית ואמר הרי זו מבבל וממדינות הרחוקות ועל כל ישראל ולא היה מחפה זו היתה

תקלין חדתין

ולמה קרי ליה עתיקא. מאחר שהיתה שמדדו בה בימיו: ה"ג מן בגין כו' כמה דהוה. והיינו עתיקא כמו שהיתה קודם קטנה: ה"ג אמר רבי יוחנן הדא דידן כו'. והכי אמרי' בבבלי שם א"ר"י תמניתא קדמייתא דהוות בטבריא הוות יתירה על דא רבעא וכה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיבוש: שיעורן של כוס. כמדידת האלבעות: ה"ג תני יבש. יין קרוש בכזית משערין דמעיקרא הוה ליה רביעית ובקרוש רביעית שלמה בעינן דלאו בר מזיגה הוא: ה"ג אתיא דר' נתן כר"י בר"י כו'. והוא ברייתא מובא בבבלי שבת (עו.) דרבי נתן ור"י בר"י אמרו דבר אחד דתני התם דם נבילה ב"ש מטהרין. דאינו כבשר לטמא כנבילה בכזית ולא תורת משקין כו'. וב"ה מטמאין אמר רבי יוסי בר"י אף כשטימאו בית הלל לא טימאו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרום ולעמוד על כזית שהוא שיעור נבילה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבכזית היכא כשנימוח הוי רביעית אלמא כר"י בר"י מיתוקמא: וטהרו את דמה. אמר לה קמה אם עד רביעית או אף ברביעית: ושאל כו' עד כמה ולא אשגח ביה. לא השיבו כלום: עד רביעית טהור כו'. כר"י בר"י והתם לא היה רביעית וטיהרו דמה: ובאיש ר"א. הצטער רבי אלעזר על שלא השיב רבי סימון: הדין עובדא. קמה שטיהרו את דמה כמו שסיפרה רבי סימון: עד רביעית טהור כו'. שאל אותו אם כן הדין: ובעט ביה. דחהו שלא רצה להשיבו ולא נהג בו בכבוד. כמו ויבעט דברכות פרק ב' (י"ח): דשאיל לך. בענין להשיבו כהלכה ובעטת ביה: דלא הוות דעתי כו'. שלא היה דעתי מיושבת: שלוקח חטים. ואין לו קרקע שתהא אמת מארץ תצמח בזריעתו וצדק משמים נשקף על ידי הגשמים מה שאינו כן כשלוקח על שנה חטים דלשנה הבאה אינו יודע אם יהיה לו במה ליקח ואם יהיה חטים: מן הסדקי. מעט מעט מהמוכר תבואה ומפחד דלמא אזליא [illegible] וגם היוקר הוה ע"י מפקיעי שערים יום יום ופחד שלו לילה ויום שלא יהיה לו על סעודותיו הרגילים בערב ובקר: ולא תאמין. זה שלוקח מפלטר. מהנחתום פת אפויה דלזימנין אין לו פת כשרוצה לאכול: ואנא סמיכנא אפלטר. ואין דעתי מיושבת: מהו כדון. מאי הוי עלה אי יותר מרביעית טמא וכר"י בר"י או אף יותר מרביעית טהור: העיד רבי יהושע בן פתורא כו'. שהוא טהור. משמע לגמרי טהור אף יותר מרביעית. ודחי מה טהור מלהכשיר הוא דלגמרי טהור שאינו מכשיר ואין בו תורת משקה אבל לטמא מטמא יותר מרביעית כשיעור נבילה בכזית וכדלעיל: תמן תנינן. במכשירין פ"ו: מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו. משמע דאמרינן כאן מכשיר אינו מטמא ומדאמר טהור אם כן מוכח דלגמרי טהור אף מלטמא: דלמא לשיעור טומאתו. שדם השרץ מטמא כבעדשה כבשר השרץ משא"כ דם נבילה אינו כבשר נבילה בכזית אלא ברביעית אבל ברביעית על כל פנים מטמא אע"ג דאינו מכשיר: מאן דאמר טמא כרבי יהודה. רבי יהודה הוא דאמר בריש פ"ה דעדיות דם נבילה ב"ה מטמאין וכדפרים ר"י בר"י לדוקא ברביעית וכדאמרינן בבבלי מנחות (ק"ג ב'): ומ"ד טהור כר"י ב"פ. דס"ל טהור לגמרי אף יותר מרביעית. וכדאמרי' בבבלי שם דהעיד ריב"פ שהיו עולי רגלים הולכים עד ארכובותיהן בדם הנבלות ולא אמרו להם דבר: ויאות. מה דאמר טמא כר"י: דר"י מורה הוראה דבית נשיא הוה. וכאן פרדה דבית רבי הוה והורה כשמעתיה דפחות מרביעית הוה שם ולכן טיהרוה: מתני' בפרגוד חפות. ארוך וכפול פן יחשדוהו שהטמין שם ממעות הלשכה: מעון הלשכה. על ידי שלקח ממנה: בעל קווץ. בעל שיער וגירסת הרמב"ם קבן והוא עני שתאב למעות וכן נגאל להון כמו קובץ על יד: מפספסין בקלקין. בגדי נמר כמו בשנת הקלקים והיו מפרידין [illegible] שלא יחשדוהו שטמן בתוכן: מדברין היו עמו. כדי שלא יטמין בפיו: וימלא פומוי מוי. ימלא פיו מים וב"כ לא יהיה יכול להטמין בפיו: מפני הברכה. שצריך לברך על ההפרשה וכשמטמין בפיו אינו יכול לברך דלא"ש לסלקן לצד אחר וכ"ש כשפיו מלא מים: המחור שבכולן. מפורש לווי להיות נקי מהבריות כמו מידי שמים: מתני' של בית ר"ג כו'. שהיו רוצין שיגיע דמיהן לקרבנות וזרקו ללשכה בשעה שהוא תורם והתורם מתכוין ודוחפו מהלשכה לקופה של ג' סאין שתורם בה: ג' פעמים. דרך חכמים הוא כן. כמו תגל זו כו' ויעיד הרבה: הראשונה. תרומה ראשונה מהלשכה: בקטבלאות. על הנשאר בלשכה והמבילין אח"כ נותנין על הקטבלא: ולמה היה מחפה. בראשונה ושניה: שמא ישכח ויתרום. מן התרום וכשמחפה נעשו המחופים שירים ותורם ממה שעל הקטבלא רק בשלישית לא היה צריך לחפות שלוקח ממנה עד שגומרה כלקמן: לשם א"י. שהראשונה היתה כלה מא"י: כרכים המוקפין. היינו מקומות הסמוכים שהיו מביאין בשניה: לשם בבל כו'

הישנה אמר רבי יוחנן [א]הדין דידן (הות) הוא ולמה קרי ליה עתיקה [א]מן בגין דהוה ביומי אית דאמרי דהות זעירא ורבתא ואית דאמרי דאזעירא [ב]ולא אזעירא כמה דהות [ב][ג]כמה הוא שיעור של כוס רבי יוסי בשם ר' יוסי בן פזי ור' יוסי בר ביבי בשם ר' שמואל אצבעיים על אצבעיים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע. [ד](תני[ה] יבש כזית דברי רבי נתן) רבנן דקיסרי (א)ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל אתיא דר' נתן [ג]כר"ש כמה דר"ש אמר ברביעית כן אמר ר' נתן ברביעית לבשיקרש ויהא בו כזית רבי סימון בשם ריב"ל מעשה[ז] בפרדת רבי שמתה וטהרו את דמה משום נבילה ושאל (ב)רבי אליעזר את ר' סימון עד כמה ולא אשגח ביה ושאל לריב"ל וא"ל עד רביעית טהור יותר מרביעית טמא [ח]ובאש לר"א על (עד) דלא חזר ליה ר' סימון שמועתא רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא א"ל רבי יצחק (ג)בר (ביסנא) כהנה עד רביעית טהור יותר מכאן טמא ובעט ביה אמר ליה רבי זריקא בגין דשאיל לך את בעט ביה א"ל בגין דלא הות דעתי בי בעיטנא ביה דאמר רבי חנן [1]והיו חייך תלואים לך מנגד זה שלוקח חטים לשנה ופחדת[י] לילה ויומם זה הלוקח מן [כ]הסדקי ולא תאמין בחייך זה הלוקח מן הפלטור ואנא סמיכנא אפלטור [ד]ומהו כדון העיד[ל] ר' יהושע בן פתורה על דם נבילה שהוא טהור מהו טהור טהור מלהכשיר אבל לטמאות מטמא תמן[מ] תנינן [נ]דם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו [ה]כיוצא בו ושיעור טומאתו שדמו מטמא כבשרו אמר רבי יוסי פליגי בה תרין אמוראין חד אמר טמא וחד אמר טהור מאן דאמר טמא כרבי יהודה ומ"ד טהור כר' יהושע בן פתורה (נ"א רב אבוה דאימן אחתיה דר' יהודה וכו') אמר ליה רב אבדומה דמן נחותה ויאות[ס] דרבי יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה: שמא יעני ויאמרו כו': תני רבי ישמעאל [ע]קווץ לא יתרום מפני החשד תני הגוברין היו מפספסין בקילקין תני[פ] מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא וימלא פומיה מוי א"ר תנחומא [א] מפני הברכה (ד)רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום בתורה מנין דכתיב [2]והייתם נקיים מה' ומישראל בנביאים מנין דכתיב [3]אל אלהים ה' וגו' וישראל הוא ידע בכתובים מנין דכתיב [4]ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם גמליאל זוגא (ה)שאל לרבי יוסי בר רבי בון איזהו המחור שבכולם אמר ליה והייתם נקיים מה' ומישראל:

הלכה ג מתני' של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם והתורם מתכוין (ו)ודחפו לתוך הקופה [צ]אין התורם תורם עד שהוא אומר להם אתרום והן אומרין לו תרום תרום תרום שלש פעמים [ק]תרם את הראשונה וחיפה בקטבליאות השנייה וחיפה בקטבליאות השלישית (ז)לא היה מחפה ולמה היה מחפה שמא ישכח ויתרום מן הדבר התרום תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל והשניה לשם כרכים המוקפין לה והשלישית לשם בבל ולשם מדי ולשם מדינות

הלכה ג מתני' וזרקו לפני התורם. המכוונים היו שופכו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות לצבור ולא יהיו משירי הלשכה: ג' פעמים. על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים תרום וכן דרך לשון חכמים לשנות מקולם: תרם את הראשונה. הקופות הגדולות של ט' סאין שתרם מן הלשכה היו מכוסות במטפחות ואח"כ כשתרם תכן בקופות הקטנות של ג' סאין היה תורם הקופה הקטנה שכתב עליה א' מאחת מקופות הגדולות ומכסה אותה במטפחת ואח"כ מגלה קופה הגדולה השניה וממלא ממנה קופה הקטנה שכתוב עליה ב' ומכסה אותה וכן בשלישית אלא שלא היה מכסה אותה לסימן שממנה יתחיל בפרוס העצרת: הראשונה לשם א"י. שכן שלחו שקליהם תחלה: והשניה לשם לכרכים המוקפין. כגון עמון ומואב ותיכו בכל פעם היו תורמין על שם כל ישראל על הגבוי ועל העתיד לגבות ולא הזכיר התנא שלטי מקומות הללו אלא להודיען שתקנו ג' פרקים אלו כדי שיהיו מקומות

מסורת הש"ס

[illegible], ב) [illegible] כמה, ג) שבת עז א, ד) מנחות קג ב ולקמן פ"ח הל"א, ה) ונעט ר"א, ו) ברכות כד א מנחות קג, ז) הלייקו, ח) שם עדיות פ"ה מ"א, ט) מכשירין פ"ו מ"ה, י) מנחות קד א, כ) תוספתא פ"ב.

* * *

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פרק י"ח משבת הל"ב:

כ ב מיי' פרק א מאה"ט הל"ד:

כא ג מיי' פרק י מטומאת אוכלין הלכה ב:

כב ד מיי' פרק ב משקלים הל"י והשגות:

כג ה מיי' שם הלכה ה:

כד ו מיי' שם הל"ז:

* * *

נוסחת הבבלי

(א) ור"י בר' ביבין בשם ר' שמואל: (ב) ושאל ר' אלעזר: (ג) בר ביסנא עד כו': (ד) ר"ש בשם ר' נתן בתורה כו': (ה) שאל את ר' יוסי בר ביבי איזהו כו': (ו) ודוחפו לקופה כו': (ז) לא היה מחפה שמא ישכח את התרום ויתרום את דבר התרום כו':

* * *

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ולמה קרי ליה עתיקא מן בגין דהוה ביומי' זעירא ורבתא ואזעירת כמ' דהוה כל"ל: [ב] נ"ב אמר ר' יוחנן הדא דידן היא מאי שמיני' טבריית הישנה כי כאן הוא מקומו של ר' יוחנן הנ"ל ולא לעיל מינה. וכ"ה בבבלי שם א"ר"י תמנייתא קדמייתא דהות בטבריא הות יתירה על דא רבעא וכה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיבוש: [ג] נ"ל אתיא דר' נתן כר' יוסי ב"ר יהודה כו'. והוא ברייתא מובא בבבלי שבת (עז.) דר' נתן ור"י ב"י אמרו דבר אחד דתני התם דם נבילה ב"ש מטהרין וכו' וב"ה מטמאין א"ר יוסי ב"י אף כשטימאו ב"ה לא כדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרום ולעמוד על כזית שהוא שיעור נבילה לטמא אדם והיינו אמרו ד"א שבכזית כשנימוח הוי רביעית אלמא כר"י בר"י מתוקמא: [ד] ה"ג מהו כדון קנינא העיד ר' יהושע וכו': [ה] ה"ג ואין לנו כיוצא בו דילמא לשיעור טומאתו שדמו מטמא כבשרו וכו'. ועיין בק"ע:

* * *

ציון ירושלים

מפני הברכה. עי' פי' מהרא"פ ועיין שו"ת מ"ל סי' קמא:

* * *

גליון הש"ס

[א] עי' שו"ת אא"ז הח"צ סימן קמא:

* * *

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: דברים כח סו
2. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב
3. אֵל אֱלֹהִים יְיָ אֵל אֱלֹהִים יְיָ הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם בְּמֶרֶד וְאִם בְּמַעַל בַּיְיָ אַל תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה: יהושע כב כב
4. וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: משלי ג ד

משנת אליהו

בשו"ת שבות יעקב סימן כ"ב שהאריך בפירוש אחר בבלי שמו פוסקין ופירושו דפוק ומ"ש עיקר: של רום אלבע ומחצה ושליש אלבע. עיין תוס' בפסחים ק"ט א' ד"ה רביעית שמיישב לנוסחא זו דמיירי באלבעות ליפורים כו' ע"ש באריכה: מורייתא דבי נשיאה הוה. עיין במנחות ק"ג ב' ק"ד א' ועי' תוס' שם ד"ה מורייתא וד"ה הוא"ל כו':

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones